

مروری بر فروش فیلم‌های سینمایی دفاع مقدس

ژانر دفاع مقدس، دنیایی بالغ بر هشت سال دفاع مقدس است

سینمای جنگ در دهه ۶۰ شاهد بیشترین حجم تولیدات بود. دهه‌ای که هم کارگردانان شناخته شده، آثاری در این حوزه تولید کردند و هم درصد زیادی از کارگردانان نسل نو که برخی از آنها مانند رسول ملاقلی پور و ابراهیم حاتمی کیا تا دهه‌ها به این ژانر وفادار ماندند و به عنوان شاخص سینمای این گونه شناخته شدند. نخستین فیلم‌هایی که حمله دشمن رافارغ از جنگ ایران با دشمن بعثی به نمایش گذاشتند «مرز» (جمشید حیدری / ۱۳۵۹) و «برزخی‌ها» (ایرج قادری / ۱۳۶۱) بودند. این دو فیلم با اقبال مردم و دومی با خشم مسئولان فرهنگی وقت مواجه شد تا کار را به توقیف این فیلم برساند. با این حال فروش خوب این دو فیلم، انگیزه لازم را برای ورود سینماگرها به ژانر جنگی ایجاد کرد.

فروش فیلم‌ها مروری داشته باشیم متوجه می شویم که در سال‌های بین ۸۹ تا ۹۰ سینمای جنگ فیلم پرمخاطب و پرفروشی نداشت. در سال ۹۱ ضدگلوله: مصطفی کیایی: رتبه ۱۰ جدول با مخاطب ۲۲۰ هزار نفر و فروش ۷۷۷ میلیون تومان، در سال ۹۲ معراجی‌ها: مسعود ده نمکی: رتبه ۶ جدول با مخاطب ۳۳۷ هزار نفر و فروش یک میلیارد و ۱۶۷ میلیون تومان، در سال ۹۳ شبیار ۱۴۳: ترگس آبیاری: رتبه ۶ جدول با مخاطب ۶۱۵ هزار نفر و فروش دو میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان، ج: ابراهیم حاتمی کیا: رتبه ۹ جدول با مخاطب ۳۹۳ هزار نفر و فروش یک میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان بود.

همچنین در سال‌های ۹۴-۹۵-۹۶ سینمای جنگ فیلم پرمخاطب و پرفروشی نداشت. در سال ۹۷ تنگه ابوقریب: بهرام توکلی: رتبه ۱۳ جدول با مخاطب ۶۴۷ هزار نفر و فروش ۵ میلیارد و ۵۳۵ میلیون تومان، در سال ۹۸ ماجرای نیمروز ۲: رد خون: محمد حسین مهدویان: رتبه ۱۶ جدول با مخاطب ۵۳۸ هزار نفر و فروش ۶ میلیارد و ۳۶۴ میلیون تومان بود و در سال ۹۹ سینمای جنگ فیلم پرمخاطب و پرفروشی نداشت.

همچنین موقعیت مهدی، غریب، سرهنگ ثریا، دسته دختران، ۲۸۸۸، هناس، اتاق گلی و پالایشگاه، تنها برخی از آثاری هستند که با محوریت دفاع مقدس و مقاومت، طی ۲ سال اخیر به تولید رسیدند.

البته اگر بخواهیم نگاهی جزئی‌تر به فروش فیلم‌های این چند سال اخیر داشته باشیم باید گفت که در سال ۱۴۰۰:

درخت گردو: محمد حسین مهدویان: رتبه ۷ جدول با مخاطب ۱۶۸ هزار نفر و فروش ۳ میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان

منصور: سیاوش سردی: رتبه ۸ جدول با مخاطب ۱۵۳ هزار نفر و فروش ۳ میلیارد و ۱۵۳ میلیون تومان، موقعیت مهدی: هادی

حجازی: فرز: رتبه ۱۵ جدول با مخاطب ۴۶ هزار و ۲۹۸ نفر و فروش ۱۵ میلیارد تومان، در سال ۱۴۰۱

سینمای جنگ فیلم پرمخاطب و پرفروشی نداشت. در سال ۱۴۰۲: غریب: محمد حسین لطیفی: رتبه ۷ جدول با فروش ۱۰ میلیارد تومان بود.

هراس، شهریار بحرانی، سومین فیلم پرمخاطب با یک میلیون و ۹۰۰ هزار نفر و فروش ۱۹ میلیون تومان بود. در سال ۱۴۰۱: رسول ملاقلی پور، پرفروش‌ترین فیلم سال با ۳۸ میلیون تومان و مخاطب دو میلیون و ۷۶ هزار نفر/ کانی مانگا، در ادامه اکران رتبه هفتم جدول با مخاطب یک میلیون و ۵۲۸ هزار نفر و فروش ۱۷ میلیون تومانی بود. در سال ۱۴۰۲ آخرین مهلت، پرویز تأییدی، رتبه سوم با مخاطب دو میلیون و ۲۴۹ هزار نفر و فروش ۲۸ میلیون تومان / در جستجوی قهرمانا حمیدرضا آشتیانی پور، رتبه پنزدهم جدول با مخاطب یک میلیون نفر و فروش ۱۷ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان بود.

جان دوباره به پرده سینما بازگشت

در دهه ۹۰، اتفاق‌های خوبی در حوزه سینمای مقاومت به وقوع پیوست که از مهم‌ترین آنها می‌توان به بادیگارد و به وقت شام اشاره کرد. در این دهه کارگردان‌های زن هم توجه بیشتری به حوزه دفاع مقدس نشان دادند و حضور چشمگیرتری داشتند. سهم ترگس آبیاری با ساخت ملودرام‌های زنانه بیشتر است و منیر قیدی با «ویلایی‌ها» (۱۳۹۵) فیلم قابل‌تحمین‌تری ساخت.

غیر از حاتمی کیا که با فیلم تحسین شده «ج» (۱۳۹۲) به ژانر دفاع مقدس بازگشت و محمد علی باشه‌آهنگر که آثار قابل توجهی در این زمینه دارد، دیگر فیلمسازهایی که در این دهه فیلم‌های دفاع مقدسی ساخته‌اند به‌طور عمده جوانانی هستند که در دوره جنگ، کودکی یا نوجوانی را پشت سر می‌گذاشتند.

شاخص‌ترین فیلمساز این دوره محمد حسین مهدویان است. «ایستاده در غبار» (۱۳۹۴) شاید تنها فیلم داستانی باشد که صدای آن را براساس اصوات واقعی است یا نریشن آن را روایت می‌کند.

بهرام توکلی دیگر فیلمساز جوانی است که در این دوره ژانر دفاع مقدس را آزمود و نتیجه خوبی هم گرفت: «تنگه ابوقریب» (۱۳۹۶). از بین آثار فیلم «۲۳ نفر» (مهدی جعفری / ۱۳۹۷) هم نوعی بازگشت به فیلمسازی دوران اوج این ژانر است. در دهه نود اگر بخواهیم به صورت جزئی به

۱۳۸۵) هر دو به موضوع سقوط خرمشهر در اوایل جنگ ایران و عراق می‌پردازند. اگرچه فیلم دوم روایت سینمایی‌تر، درام محکم‌تر و اکت بیشتر و جلوه‌های ویژه چشمگیرتری دارد، اما فیلم اول شکل صحیح‌تر و مستندتری از جنگ شهری در کوچه و خیابان‌های خرمشهر نشان می‌دهد. در سال ۶۴ عقابها (ساموئل خاچیکیان): پرفروش‌ترین فیلم سال با فروش ۲۹ میلیون تومان و با مخاطب سه میلیون و ۲۴۵ هزار و ۸۵۹ نفر و دیگر فیلم‌های جنگی پرمخاطب و پرفروش سال ۶۴ از این قرار بودند: پایگاه جهنمی، علی اکبر صادقی، رتبه پنجم جدول با فروش ۱۰ میلیون تومان / پرچمدار، شهریار بحرانی، رتبه پنزدهم جدول با فروش شش میلیون و ۷۰۰ هزار تومان / مرز: جمشید حیدری، رتبه بیست و پنجم جدول با فروش سه میلیون و ۷۰۰ هزار تومان / بلمی به سوی ساحل، رسول ملاقلی پور، رتبه بیست و ششم جدول با فروش چهار میلیون و ۷۰۰ هزار تومان بود.

همچنین در سال ۶۵ فیلم عقابها همچنان پرمخاطب‌ترین و سومین فیلم پرفروش سال بود با تعداد مخاطب دو میلیون و ۳۲۸ هزار و ۴۳ مخاطب و ۱۹ میلیون تومان فروش.

بلمی به سوی ساحل، در ادامه اکران هشتمین فیلم پرمخاطب با یک میلیون و ۵۷۸ هزار و ۷۵۷ نفر و فروش ۱۳ میلیون تومان / پلاک، ابراهیم قاضی‌زاده، رتبه یازدهم جدول با مخاطب یک میلیون و ۲۶۵ هزار و ۳۴۵ نفر و فروش ۱۲ میلیون تومان بود.

در سال ۶۶ فیلم گذرگاه، شهریار بحرانی، سومین فیلم پرمخاطب سال با سه میلیون مخاطب و فروش ۲۲ میلیون تومان / حماسه دره شیر، احمد حسنی مقدم، رتبه ششم جدول با مخاطب یک میلیون و ۹۰۰ هزار نفر و فروش ۱۸ میلیون تومان / پرواز در شب، رسول ملاقلی پور، رتبه دوازدهم جدول با مخاطب یک میلیون و ۱۲۷ هزار نفر و فروش ۱۲ میلیون تومان / پلاک، در ادامه اکران با مخاطب ۹۸۰ هزار نفر و فروش هفت میلیون و ۸۰۰ هزار تومان بود.

در سال ۶۷ کانی مانگا، سیف‌الله داد، پرفروش‌ترین فیلم سال با مخاطب سه میلیون و ۵۰۰ هزار نفر و با فروش ۴۰ میلیون تومان و

زینب رازدشت
روزنامه‌نگار

سینمایی الهام گرفته از فیلم‌های خارجی

در چنین شرایطی فیلم‌های جنگی با گرته برداری از فیلم‌های خارجی ساخته شده در این ژانر تولید شدند که اکثر کاراکترهای اصلی شان کماندوهای کلاه کج بودند. مهم‌ترین فیلم با این تم «عقاب‌ها» است. «عقاب‌ها» (ساموئل خاچیکیان / ۱۳۶۴) همه رکورد های فروش و جلب بیننده را در سینمای ایران زد. این فیلم دو سال پیاپی فروش اول گیشه بود و تا اوایل دهه ۸۰ شمسی برپرده برخی سینماها حضور داشت.

«عقاب‌ها» با جذب بیش از ۹ میلیون بیننده در سینما، پرمخاطب‌ترین فیلم تاریخ سینمای جنگی ایران است. توفیق اعجاب‌آور «عقاب‌ها» زمینه تولید این گونه فیلم‌ها در سینمای ایران را زیاد کرد و گیشه با «کانی مانگا» (سیف‌الله داد / ۱۳۶۷)، «پایگاه جهنمی» (اکبر صادقی / ۱۳۶۳)، «پلاک» (ابراهیم قاضی‌زاده / ۱۳۶۵) و دیگر فیلم‌های این عرصه آباد شد.

روایت جوانان از جنگ عراق علیه ایران که در فرهنگ عمومی به «دفاع مقدس» شهرت داشت، با لحن ژانر مرسوم جنگ در دنیا متفاوت بود. گفتمان اصلی فیلم‌های اولیه سینمای دفاع مقدس وجه مظلومیت رزمندگان ایرانی، تشابه‌سازی فضای درگیری حق و باطل با حادثه عاشورا و اهمیت پررنگ شهادت بود.

رسول ملاقلی پور، ابراهیم حاتمی کیا، مجتبی راعی، احمد رضا درویش و جمال شورجه از سرشناس‌ترین فیلمسازهای این دوره‌اند. مهم‌ترین ویژگی این چهره‌ها، شناخت کامل‌شان از فضای جبهه و جنگ بخصوص حال و هوای دفاع مقدس بود. برای درک بهتر این خصوصیت می‌توان فیلم‌های این دوره را با فیلم‌های دفاع مقدسی دو دهه بعد مقایسه کرد که کارگردان‌های جوان و جنگ ندیده ساختند. «بلمی به سوی ساحل» (رسول ملاقلی پور / ۱۳۶۴) و «روز سوم» (محمد حسین لطیفی /

تقریباً عمده فیلمسازهای دفاع مقدس کار خود را در جبهه و با مستند آغاز کرده و از تجربه مستندسازی در ساخت فیلم‌های داستانی خود استفاده کرده‌اند. مجموعه «روایت فتح» و بسججانی که با شهید آوینی در ضبط و ثبت تصاویر جبهه‌ها همکاری داشتند بعدها به اشکال گوناگون وارد حوزه‌های مختلف سینما شدند. مهم‌ترین ویژگی این چهره‌ها، شناخت کامل‌شان از فضای جبهه و جنگ بخصوص حال و هوای دفاع مقدس بود